

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 Облік та оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Міжнародний облік, аналіз та оподаткування
(назва магістерської програми)

на тему: **«Обліково-аналітичне забезпечення та аудит розрахунків з дебіторами і кредиторами (на прикладі ТОВ «Агроком»)»**
(назва теми)

Виконавець:

Студент обліково-економічного факультету
Зубко Павло Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

Науковий керівник:

Сеннікова Тетяна Савеліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

Науковий консультант:

Д.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Кузіна Руслана Віліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розрахунки з контрагентами складають основу діяльності будь-якого підприємства. У сучасному динамічному суспільстві правильний, повний та своєчасний облік, контроль та аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості – одна з головних умов успішного функціонування суб'єктів господарської діяльності. Це в основному пов'язано з тим, що в процесі проведення розрахунків з дебіторами та кредиторами в рамках підприємства генеруються вхідні і вихідні грошові потоки. Управління цим процесом полягає у забезпеченні збалансованості цих потоків таким чином, щоб на підприємстві не виникав дефіцит грошових коштів.

Активи іммобілізовані у вигляді заборгованості дебіторів, під впливом чиннику часу втрачають свою вартість, що скорочує ресурси суб'єктів господарювання. Саме тому ефективне управління дебіторською заборгованістю полягає у своєчасній її інкасації. В свою чергу цей процес можливий тільки за наявності організованого процесу обліку операцій з контрагентами та контролю за умовами співпраці з покупцями і замовниками та строками погашення заборгованостей. Цей аспект діяльності підприємств є дуже актуальним в сучасних економічних умовах України, що пов'язано із негативним впливом світової економічної кризи. А неналежна увага до контролю за розрахунками на кожному окремо взятому підприємстві підсилює тенденції неплатежів, і як ланцюгова реакція виникає сумнівна та безнадійна заборгованість, банкрутство вітчизняних підприємств.

Для кожного сучасного суб'єкта господарювання виключне значення має ефективний і якісний облік та контроль розрахунків з кредиторами, що забезпечує своєчасність погашення договірних зобов'язань. Це, в свою чергу, дозволяє підприємству уникнути збитків у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальних вигод, дієвий контроль сприяє встановленню позитивного іміджу підприємства у бізнес-середовищі, що в свою чергу підвищує рівень довіри партнерів, збільшує імовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах.

Метою роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу та контролю дебіторської і кредиторської заборгованості, надання пропозицій щодо вдосконалення процесу обліку та управління розрахунками з контрагентами на досліджуваному підприємстві.

Завдання дослідження.

- з'ясувати економічну сутність дебіторської і кредиторської заборгованості;
- ознайомитись з особливостями нормативно-правового регулювання обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами;
- розглянути сутність, завдання і методику проведення аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначити фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- практично дослідити стан організації обліку розрахунків з контрагентами на досліджуваному підприємстві;

- запропонувати шляхи вдосконалення діючої системи обліку та внутрішнього контролю дебіторської і кредиторської заборгованостей на ТОВ «Агроком»;

- провести аналіз ефективності використання коштів у розрахунках на досліджуваному підприємстві;

- здійснити моделювання платоспроможності ТОВ «Агроком» за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Об’єктом дослідження у роботі є організація обліку, аналізу та контролю дебіторської і кредиторської заборгованості на вітчизняних підприємствах.

Предметом дослідження є основні теоретичні і практичні аспекти обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами на ТОВ «Агроком».

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. До загальнонаукових відносяться: аналіз і синтез, індукція і дедукція. Серед спеціальних методів використовувались: безпосереднє спостереження, опитування, групування, розрахунок відносних і середніх величин, графічний метод, порівняння, економіко-математичне моделювання, прогнозування.

Інформаційна база дослідження. Магістерська робота написана на основі законодавчих, нормативних актів, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інструкцій, збірників наукових праць, підручників, інформації друкованих та електронних періодичних видань, з використанням щорічних даних Державної служби статистики України, а також реєстраційні документи, бухгалтерські документи, реєстри обліку, фінансова, податкова та статистична звітність ТОВ «Агроком» щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.

Структуру та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 36 додатків. Загальний обсяг роботи становить 111 сторінки. Основний зміст викладено на 103-х сторінках. Робота містить 28 таблиць, 4 рисунка.

Публікації. За результатами дослідження і темою кваліфікаційної роботи автором надруковано тези : Зубко П.В. Моделювання стану платоспроможності на ТОВ «Агроком» за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи обліку дебіторської і кредиторської заборгованості**» досліджено економічний зміст дебіторської заборгованості та зобов’язань. Проаналізовано думки різних авторів, які по-різному трактують визначення даних понять, але при цьому не змінюється їх суть. У цілому дебіторська заборгованість визначається авторами як сума боргу підприємству від інших дебіторів, яка утворюється в процесі господарської діяльності, а зобов’язання – як заборгованість підприємства, що виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства. Також розглянуто розгорнуту класифікацію дебіторської заборгованості та зобов’язань.

Проаналізовано численні напрямки класифікації, застосування сприяє ефективності управління заборгованостями підприємства.

У даному розділі було досліджено законодавчо-нормативну базу щодо питань розрахунків з дебіторами і кредиторами, яка надає змогу вести розрахунки та задовольняти фінансові вимоги, що виникають в процесі його діяльності, і є важливою для будь-якого підприємства, що прагне забезпечити фінансову стійкість.

Нами було також вивчено особливості обліку заборгованості згідно МСФЗ та встановлено, що застосування зарубіжного досвіду щодо облікових аспектів розрахункових операцій дозволить удосконалити облікову інформацію з метою підвищення її достовірності та суттєвості для прийняття на її основі управлінських рішень.

У другому розділі *«Організаційно-методичні аспекти обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на ТОВ «Агроком» і шляхи його вдосконалення»* було надано загальну характеристику досліджуваного підприємства, а також проведено аналіз його фінансового стану. Також розглянуто питання організації та методики аудиторської перевірки розрахунків з дебіторами і кредиторами, складено комплект робочих документів аудитора.

Дослідивши діючу систему обліку та внутрішнього контролю на дебіторської і кредиторської заборгованості на ТОВ «Агроком», було з'ясовано, що підприємство в цілому веде облік згідно діючого законодавства України. Але нами встановлено певні недоліки обліку та надано комплекс рекомендацій щодо вдосконалення облікової та контрольної системи на підприємстві щодо розрахунків з дебіторами і кредиторами.

У третьому розділі *«Аналіз розрахунків з дебіторами та кредиторами на ТОВ «Агроком»* було проведено аналіз ефективності використання коштів у розрахунках та моделювання платоспроможності ТОВ «Агроком» за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Аналіз показав, що активи ТОВ «Агроком» за період з 2014 по 2016 роки зросли майже у 2,5 рази. Дебіторська заборгованість зросла з 2,3 млн.грн до 5,6 млн.грн, а у структурі оборотних активів питома вага швидко реалізовуваних активів знизилась з 52,2% до 48,4%.

З боку ліквідності, вважаємо, що у 2016 році порівняно з 2015 роком структура оборотних активів стала менш ліквідною, оскільки зросла питома вага запасів (повільно реалізовуваних активів), й зменшилась питома вага дебіторської заборгованості (швидко реалізовуваних активів) й грошових коштів (абсолютно ліквідних активів). Разом з тим, значне затримання періоду погашення кредиторської заборгованості у 2016 році порівняно з 2015 та 2014 роками призвело до зміни значення такого показника, як фінансовий цикл, з позитивного до від'ємного. Ця тенденція, виходячи із причин, що провокують зміну позитивного значення фінансового циклу ТОВ «Агроком» на від'ємне (наявність простроченої кредиторської заборгованості, сповільнення оборотності запасів й дебіторської заборгованості), свідчить про недостатність здійснення одного господарського обороту для початку розрахунків із кредиторами. Тобто, ТОВ «Агроком» здійснює наступний операційний цикл без повного повернення кредиторської заборгованості,

яка була використана для фінансування обороту, що завершився. В такий спосіб на підприємстві сформувалася «боргова яма».

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження системи обліку, аудиту та аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами можна зробити такі загальні висновки.

1. Розрахунки з дебіторами та кредиторами пов'язані з вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент часу розкривається через суми дебіторської та кредиторської заборгованості на цей момент. Тому облік розрахунків з дебіторами та кредиторами полягає у визначенні сум дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, оцінки і класифікації їх для відображення у фінансовій звітності.

2. На теоретичному рівні було досліджено економічний зміст дебіторської заборгованості та зобов'язань. Проаналізовано думки різних авторів, які по-різному трактують визначення даних понять, але при цьому не змінюється їх суть. У цілому дебіторська заборгованість визначається авторами як сума боргу підприємству від інших дебіторів, яка утворюється в процесі господарської діяльності, а зобов'язання – як заборгованість підприємства, що виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства. У роботі розглянуто розгорнуту класифікацію дебіторської заборгованості та зобов'язань. Проаналізовано численні напрямки класифікації, застосування сприяє ефективності управління заборгованостями підприємства.

Нами досліджено законодавчо-нормативну базу щодо питань розрахунків з дебіторами і кредиторами, яка надає змогу вести розрахунки та задовольняти фінансові вимоги, що виникають в процесі його діяльності, і є важливою для будь-якого підприємства, що прагне забезпечити фінансову стійкість.

Приділено увагу особливостям обліку заборгованості згідно МСФЗ та встановлено, що застосування зарубіжного досвіду щодо облікових аспектів розрахункових операцій дозволить удосконалити облікову інформацію з метою підвищення її достовірності та суттєвості для прийняття на її основі управлінських рішень.

3. При дослідженні практики обліку розглянуто економічну характеристику досліджуваного підприємства ТОВ «Агроком», яке функціонує в сфері виробництва хліба та хлібобулочних виробів та знаходиться на загальній системі оподаткування. Також розглянуто питання організації та методики аудиторської перевірки розрахунків з дебіторами і кредиторами, складено комплект робочих документів аудитора.

4. Аналіз даних, проведений у роботі, показав, що у 2016 році виробництво хлібобулочної продукції в Україні зменшилося на 36,3% порівняно з 2011 роком. При чому, це скорочення відбувалося з року в рік; найбільші піки зменшення були характерними для 2014 року (зниження порівно з 2013 роком склало 13,1% та у 2015 році – 11,2%). Основними причинами скорочення виробництва є: скорочення чисельності населення; втрата частини виробничих потужностей внаслідок військової агресії Російської федерації; зростання цін; зменшення доходів населення; падіння обсягу виробництва якісного зерна, пшениці та жита.

5. Результати проведених досліджень показали, що досліджуване хлібопекарське підприємство ТОВ «Агроком» є збитковим підприємством за чистим фінансовим результатом (протягом 2014-2016 років чистий збиток складав у середньому 11,5 млн.грн). Проте протягом 2014-2015 років товариство генерувало позитивний фінансовий результат від основної операційної діяльності (збиток у розмірі 5,26 млн.грн у 2016 році проти прибутку у сумі 512 тис.грн. у 2014 році та 3,396 млн.грн у 2015 році). Від'ємні чисті фінансові результати протягом 2014-2016 років та негативний фінансовий результат від основної операційної діяльності суттєво вплинули на стан платоспроможності ТОВ «Агроком». Погіршення платоспроможності також обумовлено деякими негативними тенденціями щодо формування дебіторської та кредиторської заборгованості, а саме, зростання періоду обороту дебіторської заборгованості на підприємстві й майже чотирьохкратне збільшення періоду обороту кредиторської заборгованості. Усе зазначене призвело до виникнення від'ємного фінансового циклу на ТОВ «Агроком».

6. За результатами побудованої регресійної моделі видно, що по мірі збільшення коефіцієнта співвідношення періоду обороту дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги до періоду обороту кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги, коефіцієнт швидкої ліквідності зменшується на 0,126 (за рахунок зменшення генерування готівки в обороті внаслідок перевищення періоду обороту дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги над періодом обороту кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги).

Збільшення рентабельності продажів призводить до зростання коефіцієнту швидкої ліквідності на 3,195, а зростання коефіцієнта маневреності робочого капіталу обумовлює збільшення коефіцієнта швидкої ліквідності на 0,009.

7. Проведене дослідження дозволяє рекомендувати систему заходів щодо поліпшення управління дебіторською заборгованістю й відповідно, дотримання значення коефіцієнта швидкої ліквідності на рекомендованому рівні (від 0,8 до 1):

- зміцнювати розрахункову дисципліну та забезпечити умови, які усунуть можливість відпуску товарів неплатоспроможним покупцям у борг без попередньої оплати;
- удосконалювати претензійно-позовну роботу з утримання боргів і відшкодування втрат;
- здійснювати постійний контроль за станом розрахунків з постачальниками та покупцями, особливо з понадтермінової заборгованості.

8. Дослідивши діючу систему обліку та внутрішнього контролю на дебіторської і кредиторської заборгованості на ТОВ «Агроком», було з'ясовано, що підприємство в цілому веде облік згідно діючого законодавства України. У роботі було окреслено основні недоліки, що впливають на якість обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей на ТОВ «Агроком»:

- не нараховується резерв сумнівних боргів, а у робочому плані рахунків навіть відсутній рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів»;
- облікові реєстри з обліку розрахунків з контрагентами не передбачають накопичення інформації про них різного рівня деталізації і узагальнення;

- у наказі про облікову політику нечітко регламентовано обліковий процес на ділянці дебіторської і кредиторської заборгованості, відсутня інформація про особливості аналітичного обліку, її класифікацію тощо;

- фактично не ведеться позабалансовий облік, про що свідчить навіть відсутність позабалансових рахунків у Робочому Плані рахунків;

- не розроблений механізм стягнення боргів з дебіторів.

9. З метою вдосконалення обліку та управління дебіторською і кредиторською заборгованістю на ТОВ «Агроком» вважаємо за доцільне запропонувати управлінському персоналу підприємства наступні рекомендації:

- Необхідно приділити увагу організації обліку дебіторської заборгованості та доповнити облікову політику інформацією щодо дебіторської заборгованості, у т.ч. безнадійної, що надасть змогу вчасно виявити проблемні моменти та вжити заходи щодо відновлення платоспроможності покупців та замовників.

- З метою покращення фінансового стану ТОВ «Агроком» необхідно визначити чітку методику та етапи управління дебіторською заборгованістю.

- Створити резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства. Резерв сумнівних боргів варто формувати в розрізі кожного з боржників, за термінами непогашеннями дебіторської заборгованості.

- Рекомендуємо впровадити на підприємстві застосування позабалансових рахунків, особливо щодо обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань, зокрема на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання» розробити методику обліку зобов'язань і прав за підписаними договорами в розрізі контрагентів та замовлень, з використанням субрахунків «Передбачувані платежі за договорами підписаними», «Очікувані надходження за договорами підписаними».

Вважаємо, що названі заходи значно підвищать ефективність обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на досліджуваному підприємстві, що в кінцевому випадку позитивно вплине на всю систему управління ТОВ «Агроком».

АНОТАЦІЯ

Зубко П.В. «Обліково-аналітичне забезпечення та аудит розрахунків з дебіторами і кредиторами (на прикладі ТОВ «Агроком»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування

(шифр та назва спеціальності)

«Міжнародний облік, аналіз та оподаткування».

(назва магістерської програм)

– Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку та контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами, а також розробка шляхів удосконалення діючої системи управління заборгованістю на досліджуваному підприємстві

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства, а також порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та аудиту розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «Агроком», зокрема, доповнити облікову політику необхідною інформацією щодо дебіторської заборгованості; визначити чітку методику та

етапи управління дебіторською заборгованістю; створити резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства; впровадити на підприємстві застосування позабалансових рахунків, особливо щодо обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань; вдосконалити інформаційне забезпечення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості тощо.

Ключові слова: облік, внутрішній контроль, аналіз, управління, розрахунки, дебіторська і кредиторська заборгованість

ANNOTATION

Zubko P.V. «Accounting and analytical support and audit of settlements with debtors and creditors (for example, LLC «Agrocom»).

Qualification work for obtaining an educational master's degree in the specialty **«071 Accounting and Taxation»** under the master's programme of professional orientation
(code and specialty name)

«International accounting, analysis and taxation»

(the name of the master's program)

- Odessa National University of Economics. - Odessa, 2018

The paper deals with theoretical and practical aspects of accounting and control of settlements with debtors and creditors, as well as development of ways for improving the current debt management system at the investigated enterprise. The basic economic indicators of the activity of the investigated enterprise, as well as the procedure of carrying out of prime, analytical and synthetic records of payments with debtors and creditors at the investigated enterprise are analyzed.

It is offered: recommendations for improvement of accounting and analytical support and audit of settlements with debtors and creditors at “Agrocom” LLC, in particular, to supplement the accounting policy with the necessary information on receivables; to define a clear methodology and stages of management of receivables; to create a reserve of doubtful debts and to develop the procedure for its determination in the accounting policy of the enterprise; to introduce on the enterprise application of off-balance accounts, in particular with respect to receivables and liabilities; to improve the information provision of receivables and payables, etc.

Key words: accounting, inner control, management, analysis, settlements, receivables, payables